

Wiesław Łopaciuk

Zakład Rynków Rolnych i Metod Ilościowych

IREiGŻ-PIB

Abstrakt rozprawy doktorskiej

RYNKOWE A REGULACYJNE DETERMINANTY CEN ZBÓŻ W POLSCE

Proces kształtowania się cen rolnych charakteryzuje się bardzo szerokim spektrum determinant i uwarunkowań. W niniejszej rozprawie poddaliśmy analizie dwie zasadnicze determinanty, których wpływ na kształtowanie się cen zbóż jest w miarę w literaturze rozpoznany. Z jednej strony determinantą jest to mechanizm rynkowy, a z drugiej rozwiązania instytucjonalno-regulacyjne. Takie ujęcie pośrednio nawiązuje do znanej i niezamkniętej dyskusji w ekonomii: ile rynku, ile państwa? Można to też traktować jako teoretyczny punkt odniesienia analizy w pracy. W rozprawie podejmujemy próbę weryfikacji tego poglądu. Te problemy nie są wystarczająco rozpoznane, zarówno w literaturze, jak i w praktyce,

a jednocześnie są kluczowe dla jakości analiz i prognoz rynkowych.

Rozpoznanie determinant i samego mechanizmu kształtowania się cen nie jest jednak pełne zarówno na gruncie teoretycznym jak i empirycznym. Literatura z tego zakresu nie jest jednoznaczna i precyzyjna. Dotyczy to zwłaszcza cen produktów rolnych, w tym cen podstawowego produktu rolnego jakim są zboża. Przegląd literatury z tego zakresu stanowił zatem punkt wyjścia do sformułowania i późniejszej weryfikacji hipotezy badawczej, według której, zarówno w długim jak i krótkim okresie, główną determinantą zmian cen w Polsce są uwarunkowania rynkowe.

W rozprawie zastosowano dwa podejścia metodologiczne. Pierwsze to dedukcyjno-logiczne związane z przeglądem literatury i analizą zawartej tam teorii w zakresie analizowanej problematyki. Drugie, dominujące w pracy podejście – indukcyjne, to weryfikacja empiryczna wybranych, jak wyżej, prawidłowości i twierdzeń w odniesieniu do polskiego rynku zbóż z uwzględnieniem uwarunkowań krajowych.

Analiza empiryczna dotyczyła okresu 1995/96-2018/19, ale z powodu ograniczeń w dostępności danych i ich porównywalności w szczególnych przypadkach również inne okresy. Materiał empiryczny obejmuje dane zarówno z rynku krajowego, jak i światowego włączając ceny, zbiory, zużycie, handel zagraniczny, zapasy i inne pozycje bilansu zbóż.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że są podstawy do przyjęcia postawionej hipotezy mówiącej o uwarunkowaniach rynkowych i jego mechanizmie jako głównych determinantach cen zbóż. Aczkolwiek weryfikacja tej hipotezy nie jest do końca jednoznaczna, bowiem duże jest oddziaływanie rozmytych uwarunkowań, które wymagają dalszego wyjaśnienia. Wskazywaliśmy oddzielnie na oddziaływania przedsiębiorstw STE i międzynarodowych grup kapitałowych na rynku zbóż na ceny. Jednocześnie zmiany cen światowych i różnice ich poziomu pomiędzy poszczególnymi krajami/rynkami lokalnymi nie znajdują jasnego, jednoznacznego wytłumaczenia. Mówi się o nieefektywności rynku i absencji arbitrażu

cenowego. Jednak tu też nie ma podstaw do odrzucenia hipotezy o wpływie rynku na ceny jako głównej determinanty w kształtowaniu cen zbóż.